

Verklarende nota over het profiel van de bezetting

Ref :

1202 A1 N R1 – Hoge Raad 122 - Bijlage 3.1

▪ Inleiding

Om de maatregelen inzake de brandvoorkoming optimaal af te stemmen op het risico is het noodzakelijk om rekening te kunnen houden met de verschillende parameters die een rol spelen in de omvang van het risico. Dat vermijdt een zekere 'overkill' aan maatregelen voor gebouwen met een laag risico en laat toe om voor gebouwen met een hoog risico toch voldoende brandveiligheid te verzekeren.

Volgende parameters kunnen een rol spelen in de omvang van het risico:

- het gebouw (hoogte van het gebouw, aanwezigheid van vensters, oppervlakte van ruimten,...);
- de inrichting (brandbelasting,...);
- de bezetting (aantal, alertheid, mobiliteit e.d. van de bezetters,...);
- en de omgeving (invloed van wind, sneeuw,...);
- .....

In het voorstel zijn sommige voorschriften betreffende de reactie bij brand impliciet afhankelijk gesteld van de tijdspanne die de bezetters nodig hebben voor een veilige ontruiming. Deze tijdspanne zal in belangrijke mate afhankelijk zijn van de aard van de bezetters, naast kenmerken van het gebouw zelf zoals (aantal uitgangen, breedte van de gangen, afstanden tot de uitgangen,...).

In het voorstel zijn sommige voorschriften expliciet afhankelijk gesteld van de aard van de bezetting.

▪ Profiel van de bezetting

De tijdspanne voor de ontruiming is onderverdeeld in drie fasen:

- de aanwezige personen hebben een zekere tijd nodig vooraleer ze ontdekken (bvb. door een brandgeur of tengevolge van een alarmsignaal) dat er 'iets' aan de hand is (*awareness*);
- daaropvolgend heeft men een zekere tijd nodig om te beseffen wat er aan de hand is om daarna (hopelijk) de beslissing te nemen om te ontruimen (*behaviour and response*);
- tenslotte, de looptijd om een veilige plaats te bereiken (*movement*)..

In het voorstel worden slechts twee kenmerken gehanteerd nl. is de bezetter al dan niet-zelfredzaam en is deze wakker en alert of slaapt hij/zij.

- de vertrouwdheid met het gebouw en de geldende veiligheidsconsignes (*familiarity*)¹;
- de waakzaamheid (*alertness*)²;
- de mobiliteit (*mobility*)³;
- de sociale verwantschap met de andere bezetters (*social affiliation*)⁴;
- de taak en verantwoordelijkheid (*role and responsibility*)⁵;
- de houding (*position*)⁶;
- de wil om zijn taak stop te zetten (*commitment*)⁷;
- de aantrekkingskracht tot een 'middelpunt' (*focal point*)⁸;

In het voorstel worden slechts twee kenmerken gehanteerd nl. is de bezetter al dan niet-zelfredzaam en is deze wakker en alert of slaapt hij/zij.

---

¹ Occupants/staff who use the building daily and are trained in or are aware of the safety procedures should be classified as familiar. Occupants who are familiar with a building will find less difficulty in locating an escape route than those unfamiliar with their surroundings. In an unfamiliar building, people will tend to evacuate via the route by which they entered.' ;

² The involvement of people with the activities being carried out within the building or their interaction with the other occupants of the building can affect their awareness of other circumstances. For instance if people are in bed and asleep then their response times to a fire alarm can be expected to be considerably delayed.' ;

³ The speed of travel of occupants in evacuation can be affected by a number of factors. Whilst age does not seem to be significant, except for the very young, some studies have indicated a reduction in walking speed for persons over 65 years of age.(...) If a proportion of the population is expected to be disabled, then the initial response of these people could involve considerable additional preparation work.' ;

⁴ 'Individuals often move towards, and with, group members and maintain proximity as far as possible with individuals to whom they have emotional ties. Sometimes this contributes to people starting to move more quickly in response to fire cues but does not necessarily result in direct movement by separated group members towards the nearest exit route. In addition the speed movement of the group will often be dictated by that of the slowest member of the group.' ;

⁵ 'high ratio of well trained and authoritative staff compared to other occupants or members of the public will provide an opportunity to shorten the ambiguous, information gathering phase which is a feature of pre-movement time.' ;

⁶ 'The physical position of people in the setting should be taken into account, whether they are sitting down, lying, standing or moving around. It takes greater motivation for a person who is lying down to stand up and begin to leave the building, than a person who is already walking.' ;

⁷ An occupancy should be assessed in terms of the degree to which different areas are characterised by activities which people will be committed to finish (such as queuing in a bank, eating a meal in a restaurant, gambling in a casino) before recognising the need to evacuate. Commitment is most likely to persist when the situation is ambiguous (e.g. if there is an alarm bell in contrast to an informative warning) and it is not obvious to occupants that a serious fire is evolving.' ;

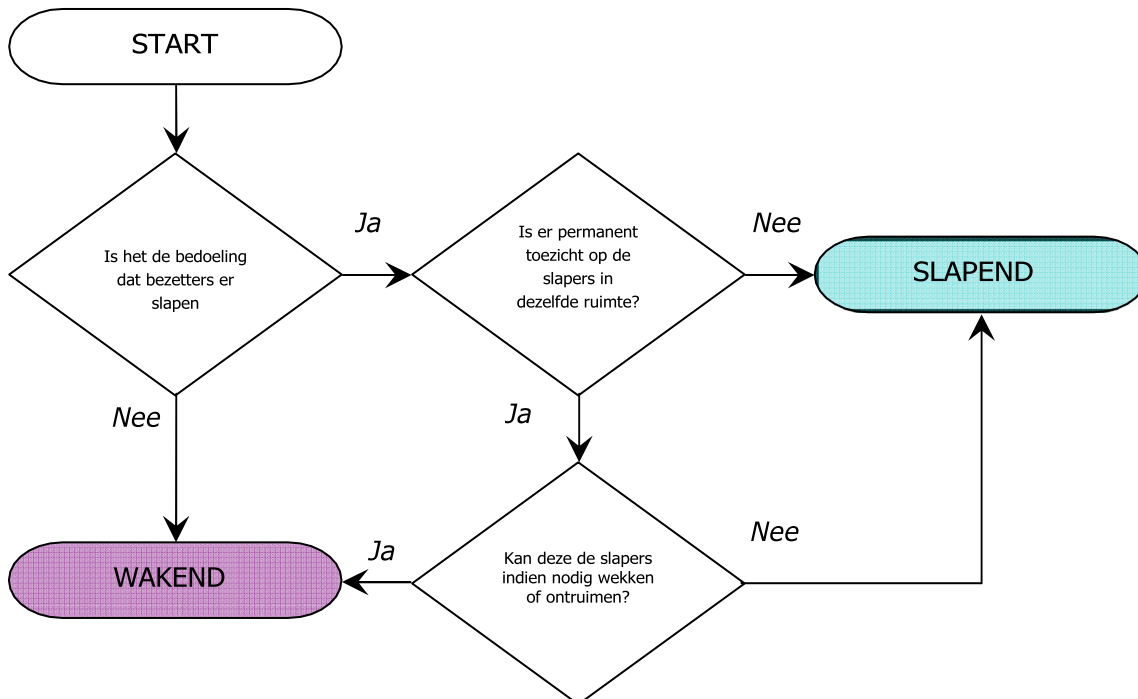
⁸ 'If the setting has a particular focal point, such as a stage in the theatre, the population of the building would normally look to that point for guidance in the first stages of an alarm and evacuation.'

▪ Wakend vs. slapend

Wakend: in staat om een begin van brand of een alarm onmiddellijk op te merken en navenant te reageren.

De waakzaamheid van personen zal een belangrijke rol spelen in de tijd die nodig is om de brand te ontdekken. Personen die in bed slapen zullen veel later reageren op signalen van een brand.

Bij de beoordeling of bezetters wakend of slapend zijn, wordt in de eerste plaats gekeken of het de bedoeling⁹ is dat er geslapen¹⁰ wordt. Zo is het meestal de bedoeling dat in appartementen, hotels, ziekenhuizen, studentenkamers, rusthuizen, kinderdagverblijven, gevangenissen geslapen wordt. Hetgeen in bvb. kantoren, winkels, kerken, musea, scholen, fabrieken, opslagplaatsen meestal niet het geval is; in deze laatste zijn de bezetters WAKEND.

Wanneer naast de slapers personen aanwezig zijn die wakker zijn en die toezicht houden op de slapers en die slapers kunnen wekken, dan kunnen de slapers gelijkgesteld worden met WAKENDE bezetters. Dit is bijvoorbeeld het geval met de slaapruintes van kinderdagverblijven waar het personeel een oogje in het zeil houdt tijdens het middagdutje van de peuters. Zoals aangegeven in het stroomschema is dit bovendien afhankelijk van een beoordeling of diegenen die toezicht houden ook in staat zijn om de slapers te wekken of te ontruimen. Wat

⁹ De bedoeling speelt een rol. Zo is een auditorium van een universiteit geen slaapzaal ook al valt er al eens een student in slaap tijdens de lessen, hetgeen uiteraard niet de bedoeling is.

¹⁰ Andere vormen van buiten bewustzijn (bvb. narcose, coma,...) kunnen ook met slapen gelijk gesteld worden. Dronkenschap valt hier niet onder omdat, behoudens uitzonderlijke gevallen, het bewustzijn ook in dronken toestand nog voldoende is om een brand te ontdekken (zij het met enige vertraging).

dus opgaat voor een middagdutje van peuters, gaat niet per definitie op voor kinderen die na een vermoeiend dag op bivak in een diepe slaap genieten van hun nachtrust onder 'toezicht' van de slapende leiding. In dit laatste geval zijn de bezetters SLAPEND.

In het stroomschema is geen onderscheid gemaakt tussen toezicht door personen of toezicht door een technische installatie. Een betrouwbare branddetectie-installatie en bijhorende alarminstallatie kan er immers voor zorgen dat de tijd nodig voor de ontdekking van de brand vergelijkbaar is met de tijd die wakende bezetters nodig hebben. In het voorstel is er echter voor geopteerd om trade-offs in de vereisten te voorzien in geval er een betrouwbare automatische branddetectie-installatie aanwezig is. Deze trade-offs zijn van die aard dat de vereisten voor wakende bezetters toegepast worden, daar waar slapende bezetters door een betrouwbare branddetectie-installatie de brand snel ontdekken.

▪ Zelfredzaam vs. niet-zelfredzaam

Zelfredzaam: met fysische en/of psychische mogelijkheid om zichzelf onmiddellijk in veiligheid te brengen zonder de fysieke hulp van derden

In enkele zeer specifieke gevallen zijn de bezetters (ook al zijn ze wakend) niet in staat om zich zonder de fysieke hulp van derden in veiligheid te brengen. Niet-zelfredzaamheid kan een gevolg zijn van een fysische of psychische handicap, bedlegerigheid of opsluiting.

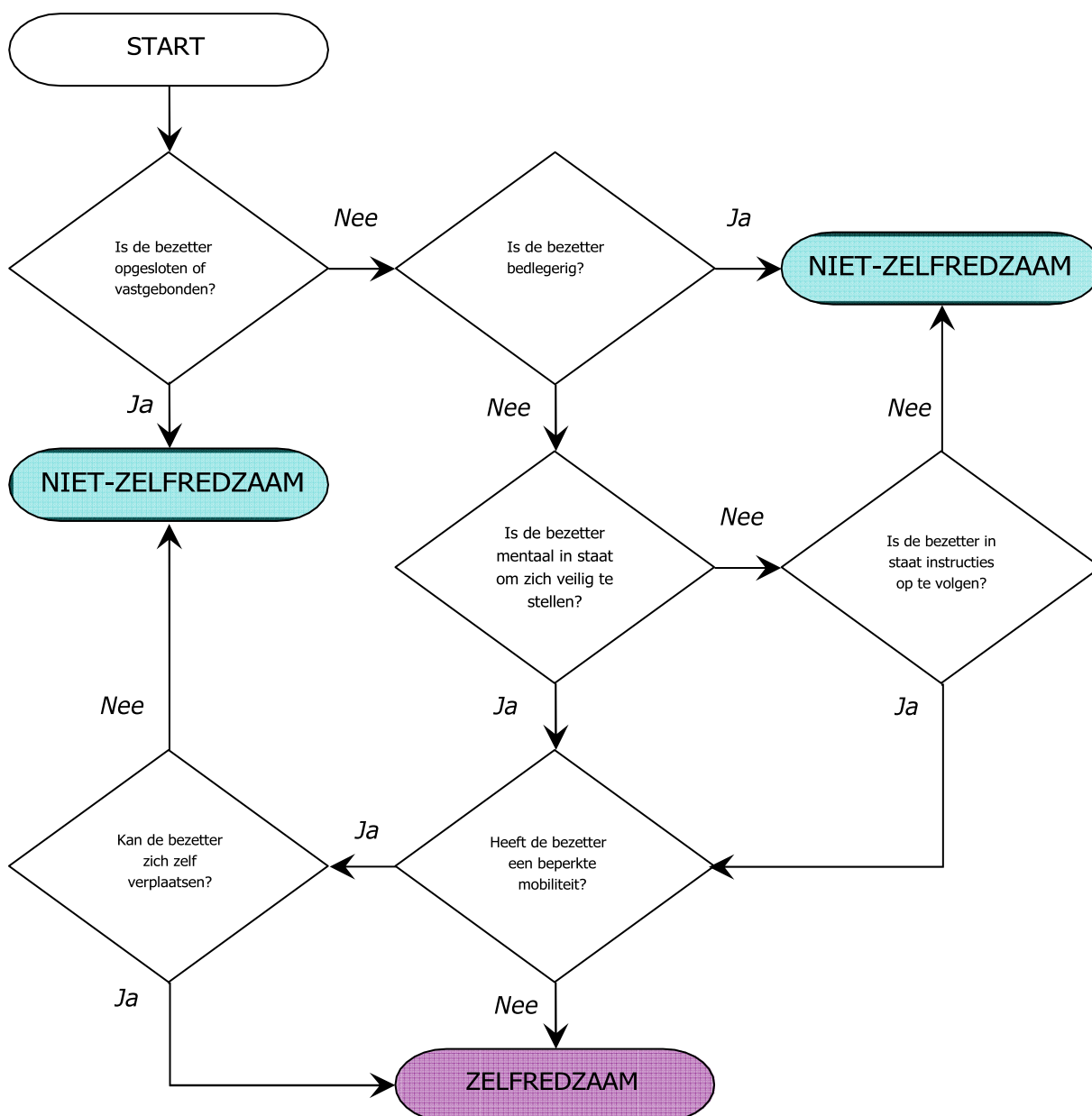
De niet-zelfredzaamheid mag niet worden verward met de beperkte mobiliteit van personen.

Enkele voorbeelden:

- gedetineerde mogen dan wel voldoende mobiel zijn, ze zijn vaak afhankelijk van de cipiers om hun te bevrijden uit de cellen;
- een rolstoelgebruiker die zelfstandig een museum bezoekt en dus zonder hulp van derden de verschillende zalen bezoekt, is voldoende zelfredzaam om zichzelf met zijn rolstoel in veiligheid te brengen¹¹ (eventueel mits gebruik te maken van de lift die daartoe met een sas beter beveiligd is).

¹¹ 'In veiligheid brengen' betekent niet noodzakelijk dat de bezetter ook daadwerkelijk op eigen kracht tot buiten geraakt. Zo zal voor de evacuatie van personen met beperkte mobiliteit vaak nog de fysieke hulp van derden nodig zijn om bvb. van een verdieping naar het gelijkvloers te geraken. Door te voorzien in beveiligde plaatsen (bvb. een voldoende groot sas aan de lift of een bordes van het trappenhuis te vergroten zodat er ruimte is voor een rolstoelgebruiker om er te wachten zonder de evacuatie langs de trap te hinderen) kunnen deze gebruikers zich veilig kunnen stellen in afwachting van de hulp van bvb. de brandweer om uiteindelijk het gebouw te kunnen verlaten.

Bij de beoordeling van de zelfredzaamheid van personen is vooral van belang in welke mate ze afhankelijk zijn van de hulp van derden om zich tegenover de gevolgen van brand veilig te stellen. Deze capaciteit kan zowel eigen zijn aan de persoon (bvb. ziekte of handicap) als eigen aan de situatie (bvb. dwangopsluiting).

Het aspect dat hulp fysiek moet zijn, is bij de beoordeling belangrijk. Het is immers perfect mogelijk dat de bezetters door het volgen van de juiste instructies er toch in slagen zich in veiligheid te stellen. Dit is bvb. het geval met kleuters en peuters die zonder de hulp van de juf vermoedelijk onvoldoende mentale capaciteiten hebben om zichzelf in veiligheid te stellen. De juf zal er met enkele duidelijke instructies wel in slagen om ze allemaal veilig buiten te krijgen, zonder ze daarvoor aan het handje te nemen. In dat geval worden ook deze kleuters en peuters als zelfredzaam beschouwd.

Rekening houdende met het bovenvermelde mag het duidelijk zijn dat het kenmerk 'niet-zelfredzaam' beperkt is tot een kleine categorie van personen. Algemeen

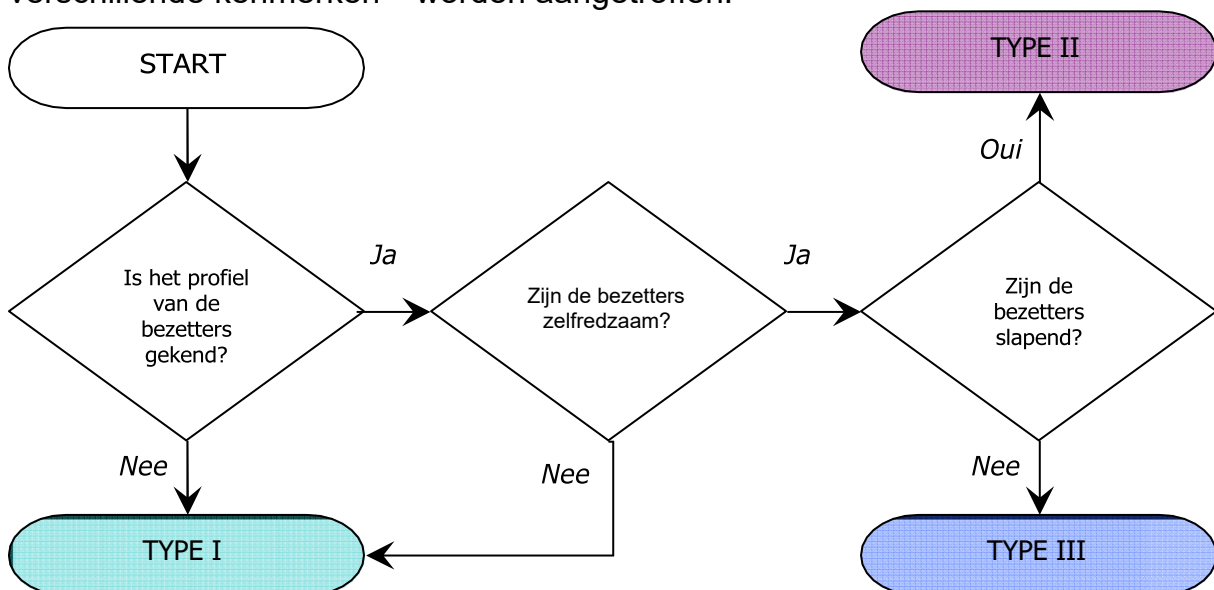
kunnen niet-zelfredzame personen verwacht worden in gevangenissen, gesloten centra, de verpleegeenheden van de ziekenhuizen, revalidatiecentra en rust- en verzorgingstehuizen, de dementeerafdelingen van rustoorden en de afdeling voor baby's en kruipers in de kinderdagverblijven.

Het al dan niet waakzaam zijn van niet-zelfredzame personen speelt meestal geen rol in het brandveiligheidsconcept omdat de personen in beide gevallen afhankelijk zijn van de fysieke hulp van derden. Het heeft daarom geen zin om het kenmerk van de zelfredzaamheid te gebruiken in combinatie met slapend/wakend.

▪ Invloed van een bezetter op het gebouw

Vaak is in een gebouw een mengeling van bezetters met verschillende kenmerken aanwezig en kunnen de kenmerken van de bezetters soms niet a priori met zekerheid worden bepaald. Algemeen bepaalt het gebruik van het gebouw het profiel van de bezetters. Zo wordt een appartementsgebouw gewoonlijk geconcipeerd voor zelfredzame slapende bezetters en een kantoorgebouw voor zelfredzame wakkere bezetters.

In plaats van de gebouwen (of delen daarvan) in te delen in functie van de bestemming van het gebouw, is er in het voorstel voor gekozen om eerder rekening te houden met de kenmerken van de bezetters omdat deze kenmerken vaak niet eigen zijn aan één enkele bestemming¹² maar voor meerdere bestemmingen tegelijk gelden en binnen eenzelfde gebouw ook bezetters met verschillende kenmerken¹³ worden aangetroffen.

De indeling van de gebouwen of delen daarvan gebeurt als volgt:

¹² Zo komen slapende bezetters voor in hotels, appartementen, ziekenhuizen, gevangenissen, kamerwoningen,...

¹³ In psychiatrische verzorgingsinstellingen bestaan soms gesloten naast open afdelingen. Het zou daarbij mogelijk moeten zijn om niet het gehele gebouw te concipiëren als ware het voor niet-zelfredzamen. Open afdelingen voor patiënten met bvb. een verslaving moeten niet aan dezelfde voorwaarden voldoen als cellen voor psychiatrisch gestoorde delinquenten.

Het gebouw moet worden afgestemd op de bezetters, die representatief zijn voor het gebruik van het gebouw en niet op één mogelijke bezetter m.a.w. het ontwerp van het gebouw dient niet aangepast te zijn aan mogelijke bezetters, die slechts in beperkte mate in het gebouw aanwezig zijn of die slechts zelden aanwezig zijn.

Dit betekent echter niet dat met de mogelijke aanwezigheid van enkele niet-zelfredzame bezetters of enkele bezetters met een beperkte mobiliteit geen rekening moet worden gehouden. In kantoren kan de evacuatie van deze werknemers door interne organisatorische maatregelen worden geregeld. Deze maatregelen kunnen bestaan uit het ter beschikking stellen van speciale stoeltjes, waarmee men over de trappen kan rijden of door de fysieke hulp van derden. Daarom wordt een kantoorgebouw als geheel ontworpen als een gebouw voor zelfredzame bezetters

Hetzelfde geldt voor activiteiten die zelden voorkomen. Een klaslokaal dient niet geconcipteerd te worden voor slapende bezetters omdat de oudste kleuters één keer per jaar in de klas blijven slapen. En een polyvalente zaal waar personen met een handicap jaarlijks een feest houden moet niet worden geconcipteerd voor niet-zelfredzame personen. Dit sluit echter niet uit dat (organisatorische) maatregelen moeten worden genomen om de veiligheid bij zeldzame activiteiten te verzekeren.

▪ **Twijfelgevallen**

Het zal niet in alle gevallen makkelijk zijn om het kenmerk van de bezetters eenduidig te bepalen. Zeker voor het aspect van de zelfredzaamheid is het niet altijd evident om deze beoordeling eenduidig vast te leggen. Er is soms mogelijkheid tot interpretatie en dit kan leiden tot discussie tussen de bouwheer, eigenaar of uitbater enerzijds en de controlerende overheid anderzijds.

In geval van twijfel heeft de bouwheer, eigenaar of uitbater het laatste woord. Hij is namelijk verantwoordelijk voor het gebruik van het gebouw en ook over wie er gebruik maakt van het gebouw —zijnde de bezetters.

Het is daarnaast mogelijk dat de overheid (Gewesten of Gemeenschappen) verplicht stelt dat een gebouw ingevolge de bestemming ervan tenminste dient te voldoen aan de voorschriften van een type dat door de regelgeving vast wordt bepaald.

▪ **Delen van gebouwen**

Het is mogelijk om niet het gehele gebouw te concipiëren volgens een bepaald type, maar dit te beperken tot de compartimentgrenzen. Zo is het mogelijk om minder strenge voorschriften toe te passen in die delen van een hotel waar niet geslapen wordt (bvb. lobby en restaurant) als deze tenminste van de hotelkamers gecompartmenteerd zijn.

Dit geldt echter niet voor de evacuatiewegen die gemeenschappelijk gebruikt worden door de verschillende bezetters. De horizontale en vooral de verticale evacuatiewegen dienen te voldoen aan de voorschriften die overeenstemmen met het strengste¹⁴ type.

¹⁴ Type I is strenger dan type II, dat op zijn beurt strenger is dan type III.

